

Förebyggande av skador bland lokalvårdare

Lokalvård utförs på alla arbetsplatser. Lokalvårdsindustrin är i sig en växande bransch, eftersom det är en tjänst som allt oftare läggs ut på entreprenad. Även om det finns några mycket stora lokalvårdsentreprenörer domineras branschen av små företag, av vilka många har färre än tio anställda.

Lokalvård är en nödvändig uppgift. Om den utförs väl kan den minska både riskerna för arbetstagarnas säkerhet och hälsa och kostnaderna för företaget, exempelvis genom att förlänga livslängden på utrustning, möbler och inventarier på arbetsplatsen samt genom att hålla golvytorna i gott skick. Inom vissa branscher, som livsmedels- och restaurangbranschen, kan dålig lokalvård få företaget att gå omkull.

Europeiska arbetsmiljöbyrån har offentliggjort en rapport om förebyggande av skador bland lokalvårdare. I rapporten, som kan laddas ned gratis från byråns webbplats, behandlas utmaningarna med att förbättra säkerheten och hälsan bland lokalvårdare. Dessutom granskas de åtgärder som har vidtagits för att uppnå detta mål.

Utmaningar i samband med säker och hälsosam lokalvård

Att lokalvård allt oftare läggs ut på entreprenad och att anbudn brukar bedömas endast på grundval av priset, innebär att det finns ett starkt tryck på städföretagen att skära ned kostnaderna. Detta kan leda till att det inte satsas tillräckligt på utbildning och andra arrangemang som är nödvändiga för att skydda personalen. Eftersom arbetskostnaden vanligen utgör den största andelen av kostnaderna i ett lokalvårdsföretag, finns en risk att samvetslösa arbetsgivare försöker vinna fördelar i anbudsproceduren genom olagliga anställningsmetoder, som att inte betala alla försäkringskostnader eller genom att anställa svart arbetskraft.

Åtgärder mot sådana metoder håller på att vidtas. Så har exempelvis den europeiska arbetsmarknadens parter i industristädningbranschen antagit gemensamma ståndpunkter om sysselsättning och svart arbete, offentliggjort en vägledning om hälsa och säkerhet och en handbok – *Selecting best value* – om att satsa på kvalitet vid upphandling.

En låg uppfattning om lokalvård och lokalvårdare kan leda till att man inom branschen inte satsar på effektiv hantering av arbetsmiljöfrågor. Det kan exempelvis ta sig uttryck i att man inte erbjuder fullgod utrustning och utbildning, eftersom arbetsgivaren inte betraktar uppgiften som viktig.

Vanliga faror, risker och konsekvenser för hälsan:

- Risk för att halka, snubbla och falla, särskilt vid "våtarbete".
- Risk för belastningsbesvär, exempelvis på grund av tunga lyft eller repetitivt arbete.
- Exponering för farliga ämnen som finns i rengöringsmedel.
- Exponering för farliga ämnen från det material som städas, vilket kan innefatta biologiska riskämnen som mögel eller mänskligt biologiskt avfall.

- Psykosociala problem som arbetsrelaterad stress, våld eller mobbning.
- Risker som elchock från arbetsutrustning.

Vanliga arbetsrelaterade hälsobesvär hos lokalvårdare innefattar

- halk-, snubbel- och fallskador,
- belastningsbesvär,
- arbetsrelaterad stress, ångest och sömnproblem,
- hudsjukdomar som kontakteksem och andra former av eksem,
- andningsbesvär som astma,
- hjärtkärlsjukdomar.

Dagstädning

Städarbetet sker ofta på obekvämt arbetstid, ofta tidigt på morgonen, på kvällen eller natten. Anställningen kan vara på deltid eller tidsbegränsad och det är inte ovanligt att en arbetstagar har fler än ett jobb. Sådana arbetsmönster kan leda till ökade arbetsmiljörisiker. På vissa arbetsplatser kan lokalvården inte utföras under normal arbetstid, men ofta är det möjligt. En sådan förändring kan vara till nytta både för städföretaget, arbetstagar och kunden.

En svensk lokalvårdsentreprenör införde dagstädning hos en kund – en större bankkoncern. Dagstädningen infördes efter att alla anställda i lokalvårdsföretaget hade getts utbildning.

Tjänstekvaliteten till kunden förbättrades genom den personliga kontakten mellan kund och lokalvårdare, städföretaget drog nytta av minskad personalomsättning eftersom personalen föredrog dagstädning, och arbetstagarna blev mer nöjda med arbetet och fick säkrare och hälsosammare arbetsförhållanden.

Riskbedömning

Lokalvård betraktas sällan som en kärnverksamhet i företag. Detta kan leda till en brist på medvetenhet om farorna och riskerna förknippade med arbetet och därigenom att en riskbedömning inte genomförs och förebyggande åtgärder inte vidtas.

Riskbedömning är nyckeln till god säkerhet och hälsa på arbetsplatsen. Ändamålsenliga förebyggande åtgärder kan uppnås enligt följande femstegsmetod:

- Identifiera faror och personer i farozoner.
- Utvärdera och prioritera riskerna.
- Besluta om förebyggande åtgärder.
- Vidta åtgärder.
- Övervaka och granska de förebyggande åtgärderna för att se till att de fungerar (!).

När lokalvård läggs ut på entreprenad kan det medföra ytterligare svårigheter, eftersom kunden och städföretaget måste samarbeta för att se till att risker identifieras, elimineras eller kontrolleras.

Slutsatser

Rapportens budskap kan sammanfattas på följande sätt:

- Välj lokalvårdstjänst på grundval av kvalitet, inte pris.
- Byt till dagstädning.
- Värdera lokalvårdarna och deras arbete – om städningen utförs felaktigt kan det stå företaget dyrt.

(!) Faktablad 81, "Riskbedömning – nyckeln till ett hälsosamt arbetsliv" (<http://osha.europa.eu/publications/factsheets>).

"Se upp för farliga ämnen", konstnärer: Igor Banaszewski, Monika Wojtaszek. Med benäget tillstånd av affischtävlingen om arbetarskydd, organiserad av Central Institute for Labour Protection – National Research Institute, Polen.

- Betrakta lokalvård som en nödvändig uppgift som kan medföra särskilda faror och risker för arbetstagarna.
- Bedöm riskerna för lokalvårdarna och vidta förebyggande åtgärder.
- Utbyt hälso- och säkerhetsinformation med samtliga berörda parter, till exempel kundföretaget, städföretaget, fastighetsägaren och arbetstagarna själva.

Ytterligare information

Ytterligare information och rapporterna *Preventing harm to cleaning workers* och *Employment risks and health in cleaning workers* finns på byråns webbplats (<http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TEWE09006ENC/view>).

Publikationer från arbetsmarknadens parter i städindustrin, inklusive en handbok om mest fördelaktiga anbud ("best value") och en vägledning om hälsa och säkerhet i kontorsstädningsbranschen kan erhållas genom webbplatsen för Europeiska kommissionens generaldirektorat för sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter (<http://ec.europa.eu/social/>).

Europeiska arbetsmiljöbyrån
Gran Vía 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
Tfn +34 944794360, Fax +34 944794383
E-post: information@osha.europa.eu

© Europeiska arbetsmiljöbyrån. Kopiering tillåten med angivande av källan. Printed in Belgium, 2009

